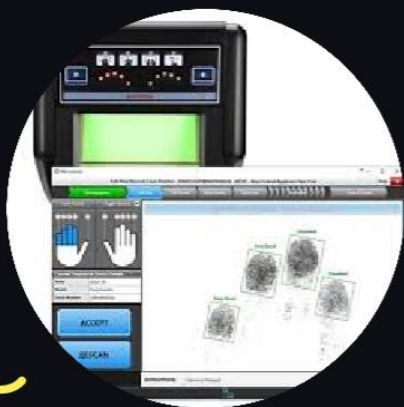

ВИКОРИСТАННЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ СКАНЕРІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ

ДЕПАРТАМЕНТ
КАРНОГО РОЗШУКУ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ВИКОРИСТАННЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ СКАНЕРІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

Київ - 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ

**ДЕПАРТАМЕНТ КАРНОГО
РОЗШУКУ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ВИКОРИСТАННЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ
СКАНЕРІВ ПІДРОЗДІЛАМИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Методичні рекомендації

КИЇВ – 2021

Авторський колектив:

Антонюк П.Є. – професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Білоус І.В. – завідувач відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України;

Крилевич Р.Б. – начальник 5-го управління (розшукової роботи) Департаменту карного розшуку Національної поліції України;

Приходько Ю.П. – доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Саковський А.А. – директор навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Фурман Я.В. – старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Щербанюк Д.В. – заступник директора Закарпатського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України – завідувач відділу криміналістичних видів досліджень, кандидат юридичних наук;

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бурак М.В. – старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Кузьменко Ю.О. – заступник начальника Департаменту карного розшуку – начальник 2-го управління Національної поліції України.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 19 травня 2021 року (протокол № 8)

У запропонованих методичних рекомендаціях розглянута правова основа використання дактилоскопічних сканерів підрозділами Національної поліції України. Проаналізовані основні напрями використання дактилоскопічних сканерів для біометричної ідентифікації людини підрозділами карного розшуку Національної поліції України, наведені конструкції основних існуючих типів сканерів, вказані їх переваги й недоліки. Надані практичні рекомендації щодо роботи з дактилоскопічними сканерами.

Методичні рекомендації призначені для працівників органів та підрозділів Національної поліції України, Експертної служби МВС України, здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання.

Антонюк П.Є., Білоус І.В., Крилевич Р.Б., Приходько Ю.П., Саковський А.А., Фурман Я.В., Щербанюк Д.В. Використання дактилоскопічних сканерів підрозділами Національної поліції України: метод. рек. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 30 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗБИРАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ У ВИГЛЯДІ ВІДБИТКІВ ПАЛЬЦІВ РУК ЛЮДИНИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	
1.1. Відібрання відбитків пальців рук (дактилоскопіювання) у живих людей	6
1.2. Дактилоскопіювання трупів людей	9
РОЗДІЛ 2. ТАКТИКА ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ СКАНЕРІВ	
2.1. Загальний принцип роботи дактилоскопічних сканерів	11
2.2. Тактика дактилоскопіювання живих людей з використанням дактилоскопічних сканерів	22
2.3. Тактика дактилоскопіювання трупів людей з використанням дактилоскопічних сканерів	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	28

ВСТУП

В процесі виконання своїх службових обов'язків співробітники підрозділів Національної поліції України постійно стикаються з завданням встановлення особистості людини, так чи інакше пов'язаної з подією правопорушення: підозрюваного, свідка, потерпілого тощо.

Для ідентифікації особистості використовуються різні способи, одним із яких є ідентифікація по відбитках пальців рук людини, - ефективність якого доведена багаторічним досвідом його використання в роботі правоохоронних органів всього світу.

В сучасних умовах технологічного розвитку людства збір та обробка інформації у вигляді відбитків пальців рук людини здійснюється, в тому числі, за допомогою технічних засобів – дактилоскопічних сканерів, які широко запроваджуються в роботу підрозділів Національної поліції України.

Використання дактилоскопічних сканерів дозволяє не лише мінімізувати незручності, пов'язані з самим процесом дактилоскопіювання (в його, так званому, «традиційному» розумінні), але й забезпечує отримання більш якісних відбитків та можливість миттєвої обробки інформації, що, в цілому, значно підвищує ефективність ідентифікації особистості по відбитках пальців рук.

Дотримання принципу законності при використанні дактилоскопічних сканерів підрозділами Національної поліції України, а також можливість використання в подальшому отриманої інформації в правоохоронній діяльності, забезпечуються, в тому числі, й правильним організаційно-тактичним підходом до процесу дактилоскопіювання як живих, так і неживих людей.

Враховуючи це, запропоновані методичні рекомендації пропонують співробітникам Національної поліції України певний алгоритм дій при роботі з дактилоскопічними сканерами, що включає в себе нормативно-правове регулювання збору та обробки інформації у вигляді відбитків пальців рук людини, а також тактику дактилоскопіювання з використанням сучасних дактилоскопічних сканерів: підготовку до дактилоскопіювання, техніку дактилоскопіювання живих та неживих людей, оформлення результатів такої діяльності.

Автори сподіваються, що розроблені рекомендації допоможуть співробітникам Національної поліції України оволодіти технікою дактилоскопіювання з використанням дактилоскопічних сканерів на рівні впевненого користувача без додаткової спеціальної підготовки та слугуватимуть в нагоді при виконанні їх професійних обов'язків.

РОЗДІЛ 1.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗБИРАННЯ БІОМЕТРИЧНИХ ДАНИХ У ВИГЛЯДІ ВІДБИТКІВ ПАЛЬЦІВ РУК ЛЮДИНИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Нерідко в процесі виконання своїх завдань по охороні прав і свобод людини, протидії кримінальній протиправності, підтриманню публічної безпеки і порядку співробітники Національної поліції України стикаються з необхідністю збирання біометричних даних у вигляді відбитків пальців рук людини.

Оскільки відбитки пальців рук належать до **біометричних даних особи**, тобто становлять сукупність даних про особу, зібраних на основі фіксації її характеристик, що мають достатню стабільність та істотно відрізняються від аналогічних параметрів інших осіб, то, відповідно до діючого законодавства, підпадають під захист держави як **персональні дані** - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована.

В Україні загальні засади та принципи обробки персональних даних передбачено Законом «Про захист персональних даних» від 2010 року. Його положення є рамковими та встановлюють загальні вимоги щодо того, яким чином повинна здійснюватися обробка персональних даних конкретними володільцями та яких правил при цьому дотримуватися. Лише обробка, що відповідає його положенням, розглядатиметься як така, що відповідає **принципу законності**. Зазвичай положень Закону недостатньо для того, щоб обробка була законною. У зв'язку з цим окремі його положення деталізуються в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних. При цьому, обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством.

В ході надання поліцейських послуг підрозділи Національної поліції України на законних підставах проводять обробку персональних даних особи у вигляді відбитків пальців рук як живої, так і неживої людини.

1.1. Відібрання відбитків пальців рук (дактилоскопіювання) у живих людей.

Діяльність підрозділів Національної поліції України по відбиранню відбитків пальців рук у живих людей регламентується положеннями Закону України «Про національну поліцію», Кримінального процесуального кодексу України та наказу МВС України від 11 лист. 2001 р. № 785 «Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України». Встановлений порядок передбачає виключні категорії осіб, відібрання у яких біометричних даних у вигляді відбитків пальців рук здійснюється на законних підставах.

Так, відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію», під час наповнення баз (банків) даних що входять до єдиної інформаційної системи МВС України, стосовно осіб, затриманих за підозрою у вчиненні правопорушень (адміністративне затримання, затримання згідно з дорученнями органів правопорядку, затримання осіб органами досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт), поліція забезпечує збирання, накопичення мультимедійної інформації (фото, відео-, звукозапис) та **біометричних даних (дактилокартки, зразки ДНК).**

Порядок відібрання відбитків пальців рук в таких випадках (дактилоскопіювання живих осіб) регламентується положеннями Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 11 лист. 2001 р. № 785 (далі – Інструкція), відповідно до п. 1.5. якої працівники органів та підрозділів МВС України відповідно до чинного законодавства проводять дактилоскопіювання осіб, які:

- затримані за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення;
- взяті під варту;
- обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення;
- піддані адміністративному арешту.

Відповідно до п. 2.1.8. Інструкції організація дактилоскопіювання осіб, які підозрюються, обвинувачуються або заарештовані за вчинення кримінального правопорушення, покладається на слідчих (працівників органів дізнання), які прийняли рішення про затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або застосування запобіжного заходу, пред'явили обвинувачення або якщо до особи, у відношенні якої порушено кримінальне провадження, є рішення суду щодо тримання її під

вартою. Дактилоскопіювання організовується безпосередньо після прийняття зазначених рішень.

Згідно п. 2.1.9. Інструкції організація дактилоскопіювання осіб, які піддані адміністративному арешту, та постановка їх дактилокарт на облік, покладається на працівників, відповідно, приймальників-розподільників, спеціальних приймальників, де вони утримуються.

Відповідно до п. 2.1.11. Інструкції проведення дактилоскопіювання осіб, перелічених в п. 1.5. Інструкції або організація постановки їх на дактилоскопічний облік у підрозділах Експертної служби МВС України покладається за напрямками діяльності на:

- відповідні оперативні підрозділи, дільничних інспекторів поліції, які здійснюють дактилоскопіювання осіб, затриманих за підозрою або обвинувачених у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту;
- спеціальні приймальники, приймальники-розподільники, які забезпечують дактилоскопіювання осіб, що утримуються в даних установах.

При цьому, для одержання відбитків рук згідно із чинним законодавством України можуть залучатися фахівці Експертної служби МВС України. Відповідальність за достовірність інформації про особу та якість отриманого дактилоскопічного матеріалу покладається на працівників, які проводять дактилоскопіювання.

У дактилокартах прізвище, ім'я та по батькові записуються українською та російською мовою і друкованими літерами (п. 2.2.1. Інструкції).

Відповідно до п. 2.2.2. Інструкції на особу, яка підлягає дактилоскопіюванню, дактилокарти заповнюються, як правило, у двох примірниках. Один примірник залишається в підрозділі, де було проведено дактилоскопіювання особи, для вміщення в місцеву дактилокартотеку. Другий примірник у термін, що не перевищує 5 діб, надсилається до обласної дактилокартотеки. Якщо особа вчинила або підозрюється у вчиненні окремих категорій тяжких злочинів та особливо тяжких, які вказані у п. 2.1.1. Інструкції, заповнюється третій примірник дактилокарти для направлення до ДНДЕКЦ МВС України у термін до 10 діб з моменту дактилоскопіювання.

Дактилокарта на особу містить такі відомості (п. 2.2.4. Інструкції):

- стать;
- прізвище, ім'я та по батькові ;
- число, місяць, рік народження;
- місце народження;
- відбитки всіх нігтьових фаланг пальців рук, контрольні відтиски пальців рук, відтиски долоней рук (у разі каліцтва робиться відповідна відмітка);
- підпис особи, яка піддається дактилоскопіюванню;

- дата проведення дактилоскопіювання;
- підрозділ, де проводилося дактилоскопіювання;
- підстава для дактилоскопіювання;
- посада, прізвище і підпис працівника, який заповнив дактилокарту.

У відповідних нормах Кримінального процесуального кодексу України передбачений порядок відібрання відбитків пальців рук особи в рамках проведення слідчої (розшукової) дії (ст. 245 КПК України «Отримання зразків для експертизи») та негласної слідчої (розшукової) дії (ст. 274 КПК України «Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження»).

Так, відповідно до ч. 3 ст. 245 відбирання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими статтею 241 КПК України (по правилах освідування особи). У разі відмови особи добровільно надати біологічні зразки слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, що розглядається в порядку, передбаченому статтями 160-166 КПК України, має право дозволити слідчому, прокурору (або зобов'язати їх, якщо клопотання було подано стороною захисту) здійснити відбирання біологічних зразків примусово.

Тобто відбирання відбитків пальців рук особи для проведення експертизи здійснюється слідчим на підставі постанови прокурора, а в разі відмови особи добровільно надати такі відбитки – на підставі ухвали суду примусово (ст.ст. 241, 245 КПК України). Дактилоскопіювання здійснюється в межах слідчої (розшукової) дії – отримання зразків для експертизи, про складається відповідний протокол. Особі, дактилоскопіювання якої проводилося примусово, надається копія протоколу слідчої (розшукової) дії (ч. 5 ст. 241 КПК України). Для забезпечення законності застосування примусу, в разі такої необхідності, залучаються відповідні спеціальні підрозділи Національної поліції, до функціональних обов'язків яких входить забезпечення примусового виконання слідчих (розшукових) дій.

При розслідуванні тяжких та особливо тяжких злочинів законодавець передбачає можливість негласного отримання зрізків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України), в тому числі й відбитків пальців рук особи. При цьому, негласне отримання зразків для порівняльного дослідження може бути здійснене лише у випадку, якщо їх отримання відповідно до статті 245 КПК України неможливе без завдання значної шкоди для кримінального провадження. Негласне отримання зразків здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням прокурора, або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, у порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 КПК України. Негласне

дактилоскопіювання здійснюється працівниками оперативних підрозділів та регламентується відповідними відомчими нормативними актами МВС України.

Важливо розуміти, що *порівняльне дослідження*, для якого проводиться негласне отримання зразків, не є *експертизою*, його результати носять оперативно-розшуковий, орієнтуючий характер та не є процесуальним джерелом доказів, на відміну від висновку експерта по результатах експертизи. Тому зразки, отримані в ході негласної слідчої (розшукової) дії, не можуть направлятися на експертизу.

Повторне отримання зразків здійснюється відкрито згідно з правилами Кримінального процесуального кодексу України, якщо втрачається необхідність зберігати таємницю щодо факту дослідження попередніх зразків, отриманих негласно. Тобто повторне отримання відбитків пальців рук здійснюється по правилах статті 245 КПК України – отримання зразків для експертизи.

1.2. Дактилоскопіювання трупів людей.

Порядок дактилоскопіювання трупів людей, в тому числі невідомих, передбачений положеннями Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку Експертної служби МВС України, затвердженої наказом МВС України від 11 лист. 2001 р. № 785.

Відповідно до п. 2.1.12. Інструкції організація дактилоскопіювання невідомих трупів покладається на підрозділи карного розшуку із залученням при необхідності фахівців Експертної служби МВС України та бюро судово-медичної експертизи МОЗ України відповідно до нормативно-правових актів.

На невідомий труп заповнюється три примірники дактилокарти (п. 2.2.3. Інструкції).

Дактилокарта на ввіданий труп містить такі відомості (п. 2.2.5. Інструкції):

- стаття;
- прізвище, ім'я та по батькові;
- число, місяць, рік народження;
- місце народження;
- відбитки всіх нігтьових фаланг пальців рук, їх контрольні відтиски, відтиски долоней рук (у разі каліцтва робиться відповідна відмітка);
- дата проведення дактилоскопіювання;
- підрозділ, на території якого знайдено труп;
- підстава для дактилоскопіювання;

- посада, прізвище і підпис працівника, який заповнив дактилокарту.

Дактилокарта на невпізнаний труп містить такі відомості (п. 2.2.6. Інструкції):

- стаття;
- відбитки всіх нігтьових фаланг пальців рук, їх контрольні відтиски, відтиски долоней рук (у разі каліцтва робиться відповідна відмітка);
- дата проведення дактилоскопіювання;
- підрозділ, на території якого знайдено труп;
- посада, прізвище і підпис працівника, який заповнив дактилокарту.

РОЗДІЛ 2.

ТАКТИКА ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ СКАНЕРІВ.

Існує два способи отримання інформації про папілярний візерунок внутрішньої поверхні долоней людини: традиційний (фарбовий) – аналогове відображення папілярного візерунка на бланку дактилокарти; та електронний (безфарбовий) – відображення папілярного візерунка у цифровій формі за допомогою спеціальних засобів. Пристрої для перетворення папілярного візерунка пальця в цифрове зображення або в цифровий образ називаються дактилоскопічними сканерами.

Безсумнівними перевагами використання дактилоскопічних сканерів перед традиційним методом дактилоскопіювання є:

- мінімальне завдання незручностей людині, яка дактилоскопіюється (немає необхідності мастити руки фарбою),
- можливість миттєвої обробки отриманої інформації та передачі її на відстань,
- можливість миттєвого коригування якості отриманих зображень та отримання нових зображень в необмеженій кількості,
- можливість помноження копій отриманих дактилокарт,
- зручність при дактилоскопіюванні мертвих людей (немає необхідності мастити руки фарбою; використовується лише сканер без додаткової сприймаючої поверхні, на відміну від традиційного методу).

Разом з тим, дактилоскопіювання за допомогою дактилоскопічних сканерів передбачає: наявність самого сканеру, комп'ютера чи планшета з відповідним програмним забезпеченням, джерела живлення для роботи технічних засобів та відповідних навичок у оператора, що проводить дактилоскопіювання.

2.1. Загальний принцип роботи дактилоскопічних сканерів.

На сьогодні відомо багато видів дактилоскопічних сканерів, які за принципом роботи можна поділити на 3 основні категорії: оптичні, ультразвукові та напівпровідникові (рис. 1).

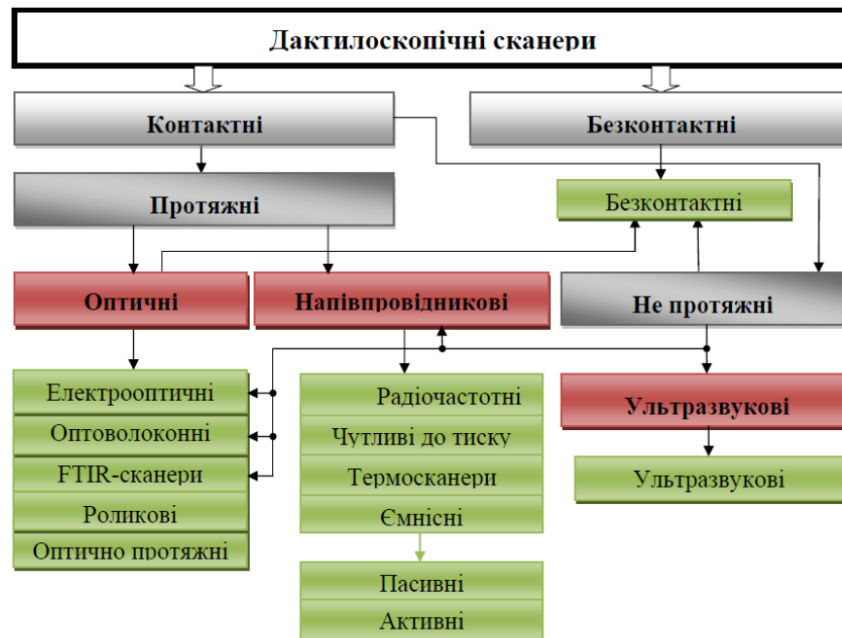

Рис. 1. Класифікація дактилоскопічних сканерів за фізичним принципом їх роботи і способом реалізації

Принцип роботи *оптичних сканерів* заснований на використанні оптичних методів одержання зображення. Ці сканери найбільш широко використовуються. Сьогодні існують такі технології реалізації оптичних сканерів: FTIR-сканери, оптоволоконні сканери, електрооптичні сканери, оптично протяжні сканери, роликові сканери, безконтактні сканери.

Ультразвукове сканування – це сканування поверхні пальця ультразвуковими хвилями й вимір відстані між джерелом хвиль і западинами й гребенями на поверхні пальця за відбитою від них хвилею. До переваг ультразвукових сканерів відносяться: зображення, отримане ними, у 10 разів краще, ніж в оптичних; такий спосіб сканування практично повністю захищений від муляжів; таке сканування, дозволяє, крім відбитка, одержувати й деякі додаткові характеристики (наприклад, пульс усередині пальця). Недоліками є висока ціна й великі розміри в порівнянні з іншими типами сканерів.

В основі роботи *напівпровідникових сканерів* лежить використання для одержання зображення поверхні пальця властивостей напівпровідників, які змінюються в місцях контакту гребенів папілярного візерунка з поверхнею сканера. Сьогодні існує кілька технологій реалізації напівпровідникових сканерів: термосканери, сканери чутливі до тиску, ємнісні і радіочастотні сканери.

До основних характеристик сканерів можна віднести:

- роздільну здатність,
- швидкість зчитування,
- зносостійкість,
- інші параметри, що впливають на вибір типу сканера.

Таблиця 1

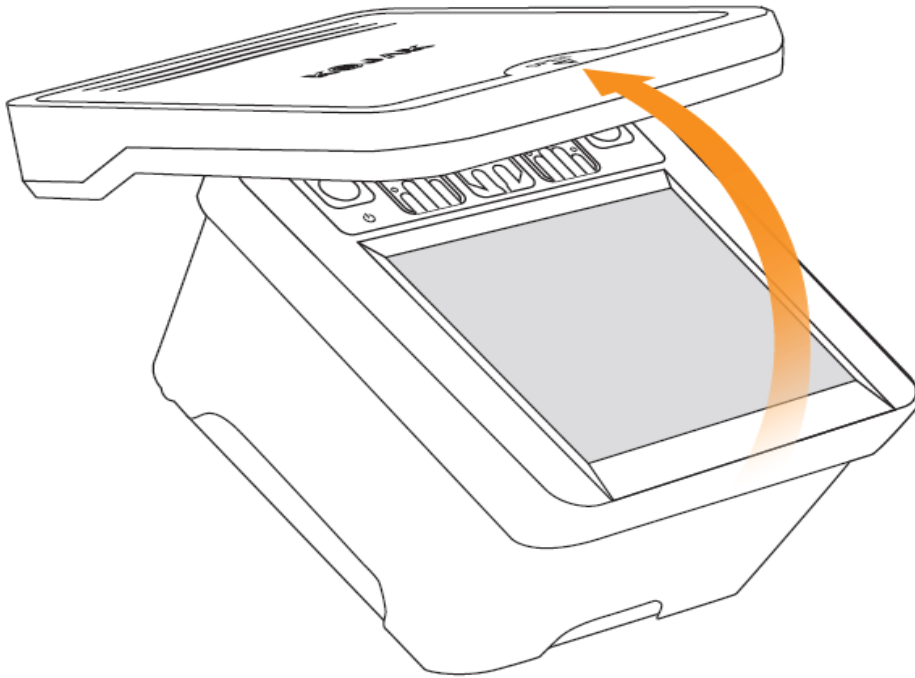
Основні характеристики дактилоскопічних сканерів

Характеристика	Тип сканерів		
	Оптичні	Ультразвукові	Напівпровідникові
Роздільна здатність (dpi)	500-3000	500	508
Швидкість зчитування (кадр/с)	50-2130	-	20-30
Зносостійкість (млн. дотиків)	1-4	-	1-10
Розміри (мм)	45 * 63 * 26	87*150*82	27*20,4* 3,5
Ціна, \$	130-200		20-50
Імовірність допуску чужого	10^{-9}	-	10^{-9}
Чутливість до забруднень поверхні шкіри	висока	низька	низька

Основними виробниками оптичних сканерів, що на сьогоднішній день використовуються підрозділами Національної поліції України, є сканери «КОЖАК» від компанії Integrated Biometrics.

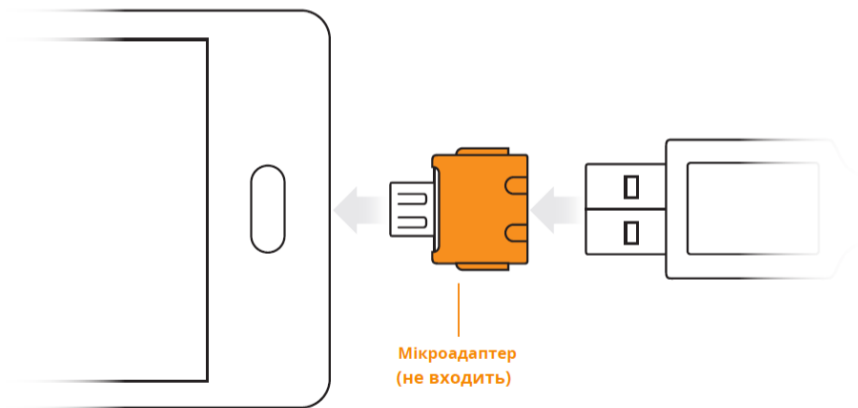
Порядок роботи із дактилоскопічним сканером «КОЖАК»

1.Зняти кришку.

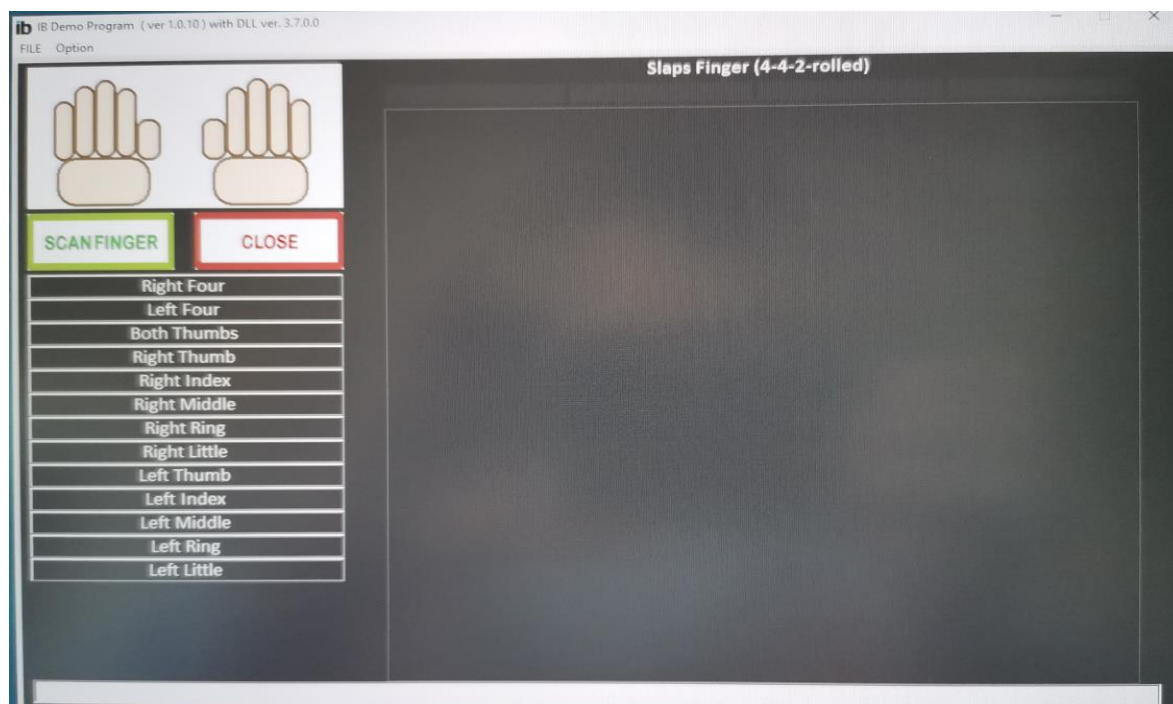

Потягнути вгору і назад, щоб зняти захисний кожух

ПІДКЛЮЧІТЬ USB ДО ПРИСТРОЮ

2. Завантажити та встановити останню версію IBScanUltimate SDK

3. Підключити «KOJAK» до системи через USB (USB 2.0 або більш нової версії).

4. IBScanUltimate SDK включає демонстраційні програми для підтримуваних платформ та вихідний код для зручності розгортання. Інтегрована біометрія забезпечує безліч тестових програм для демонстрації.

ДОГЛЯД ТА ОЧИЩЕННЯ

Очищення сканера «КОЈАК» – це простий процес:

- Використовуйте змочену водою ганчірку для видалення бруду та сміття.
- М'яке мило або миючий засіб можна використовувати для стійких забруднень та бруду.
- Протріть чистою сухою тканиною.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА МАРКУВАННЯ

На спирт та чистячі розчини на основі спирту, які залишилися на поверхні сканеру, може нашаруватися бруд. Тому витріть спиртові вироби з поверхні сканера «КОЈАК» та очистіть його за допомогою розчину на водній основі. Необхідно подбати про очищення та видалення хімічних речовин негайно після розливу. Негайно видаліть хімічні розчини за допомогою змоченої водою ганчірки.

До хімічних речовин, що потребують негайної уваги, належать:

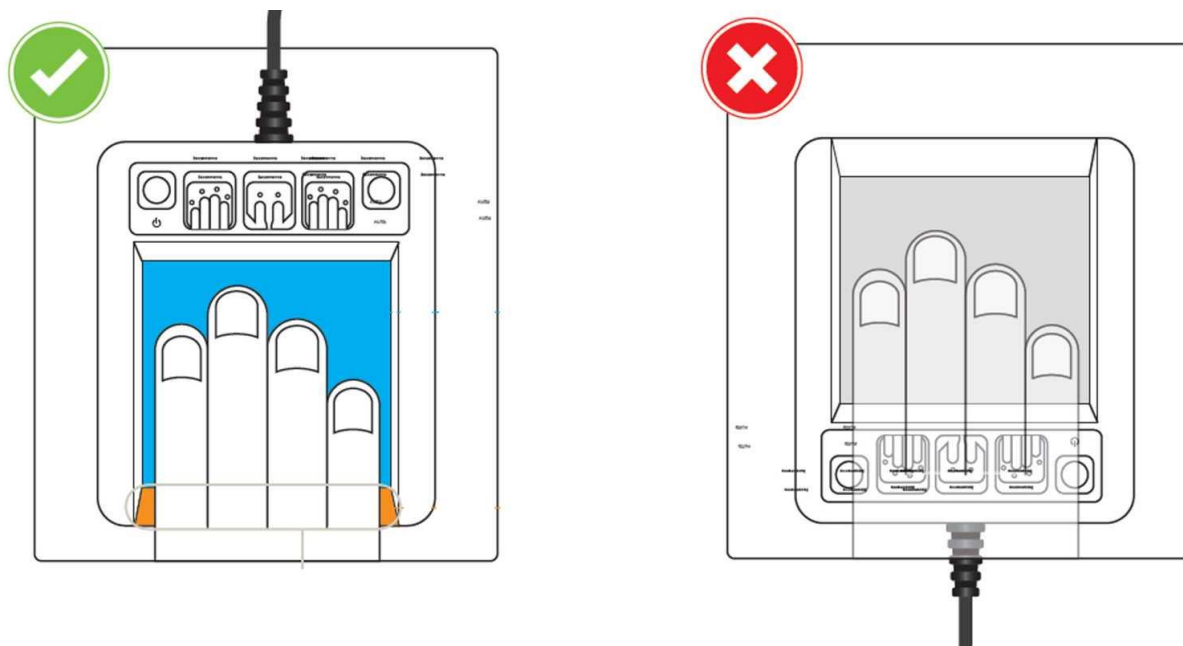
- засоби для зняття ацетону та полірування,
- фарба,
- розгущувачі фарб,
- плямовивідники,
- бензин або нафтопродукти,
- пестициди та гербіциди,
- чистячі серветки, ганчірки або пристрої, просочені будь-якою із наведених вище речовин.

СКАНУВАННЯ

Сканування дактилоскопічного візерунку за допомогою дактилосканеру «КОЖАК» можна проводити двома способами: плоским (для отримання зображень відтисків пальців) та прокатним (для отримання зображень відтисків верхніх фаланг пальців). При цьому вимоги до стану поверхней пальців залишаються незмінними. Для отримання якісного відображення папілярного візерунку необхідно дотримуватися рекомендацій щодо оптимального стану поверхней пальців.

Якщо внутрішні поверхні пальців дуже вологі, то отримані зображення будуть занадто темні та погано визначені. В такому випадку необхідно підсушити пальці та долоні рушником або паперовою серветкою перед скануванням. Зображення будуть світлішими, та показники якості покращаться.

Якщо ж отримані зображення занадто світлі або не відображаються, це означає, що пальці дуже сухі. В такому випадку рекомендується втерти невелику кількість зволожуючого крему на кінчики пальців. Отримані зображення будуть темнішими, а показники якості покращаться.

Необхідно уникати використання дезінфікуючих засобів для рук, лосьйонів на спиртовій основі та дитячих серветок перед скануванням.

Ніколи не кладіть мокру руку на сканер, тобто щойно вимиту та не ретельно висушену, тримаючи в руці пляшку з рідиною, яка залишає конденсат. Руки слід витерти насухо.

Ніколи не використовуйте дві руки на сканері одночасно.

При скануванні рекомендується м'який або легкий контакт з скануючою поверхнею. Не рекомендується надавати додатковий тиск на руку.

Звичайні відбитки пальців

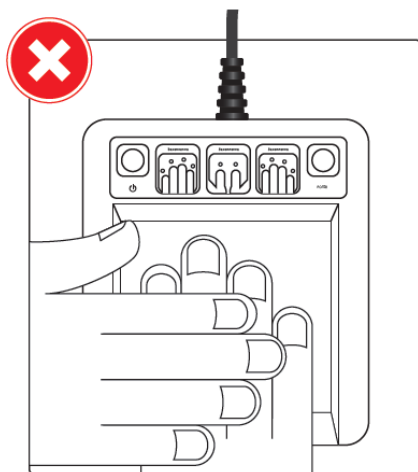
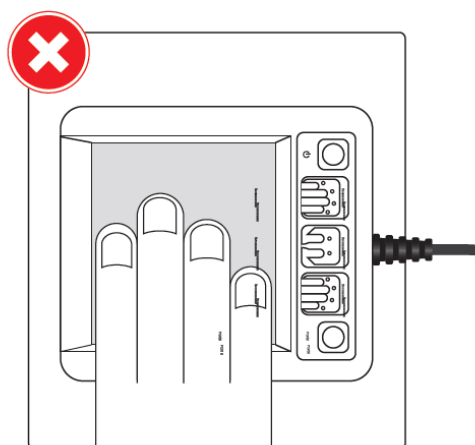
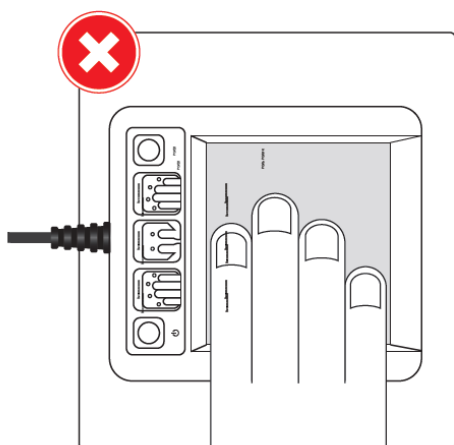

Вологі відбитки пальців

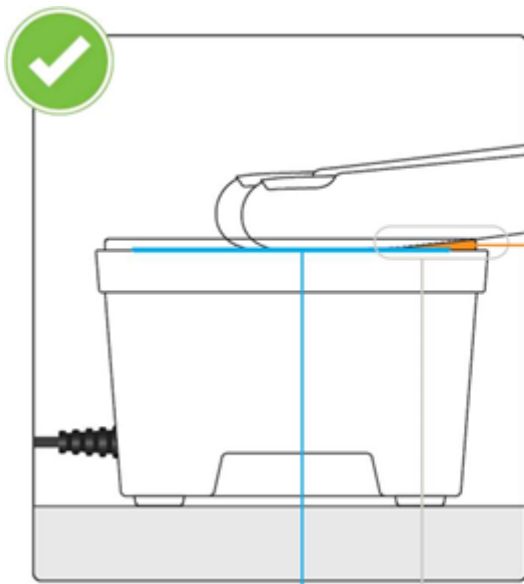
Сухі відбитки пальців

ПРАВИЛЬНА ОРІЄНТАЦІЯ РУК

Ніколи не використовуйте дві руки на сканері одночасно.

Важливо: при скануванні визначальну роль відіграє правильне розташування рук на поверхні дактилосканеру. Руку необхідно прикладати таким чином, щоб пальці були спрямовані на з'єднувальний шнур та міцно притиснуті до поверхні дактилосканеру.

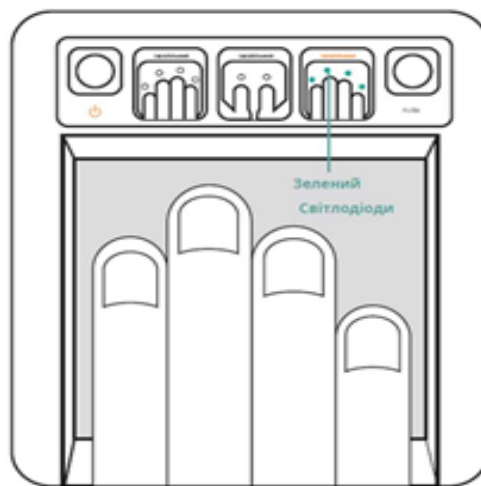

ТЕХНІКА СКАНУВАННЯ ПЛОСКИМ СПОСОБОМ

(для отримання зображень відтисків пальців)

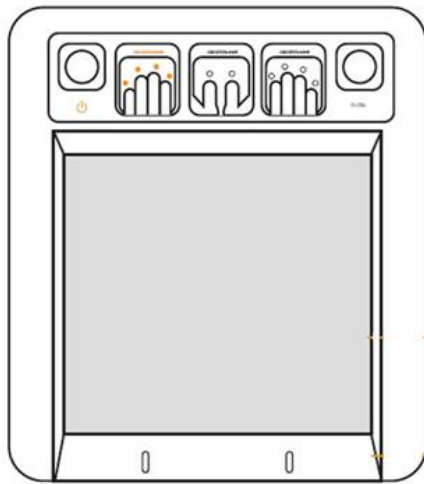

Готово до сканування - правильно

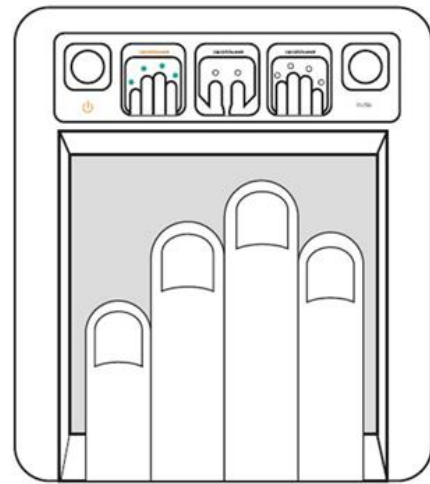

Сканування завершено - правильно

Необхідно покласти руку міцно на поверхню сканеру, щоб забезпечити належний контакт. Дактилосканер подає сигнал про готовність до сканування: світлодіоди «КОЖАК» світяться помаранчевим кольором. Після завершення сканування світлодіоди «КОЖАК» світяться зеленим кольором. Для сканування лівої руки процес повторюється.

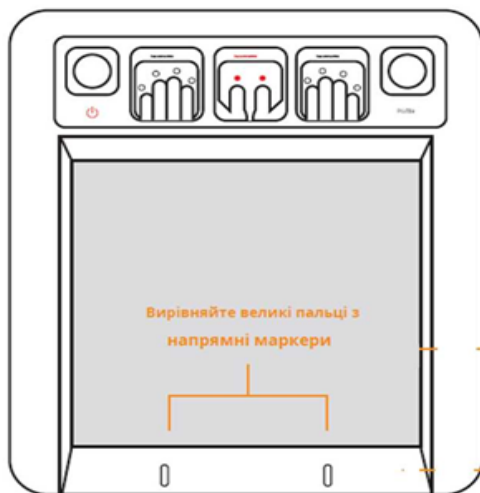

Готово до сканування - ліворуч

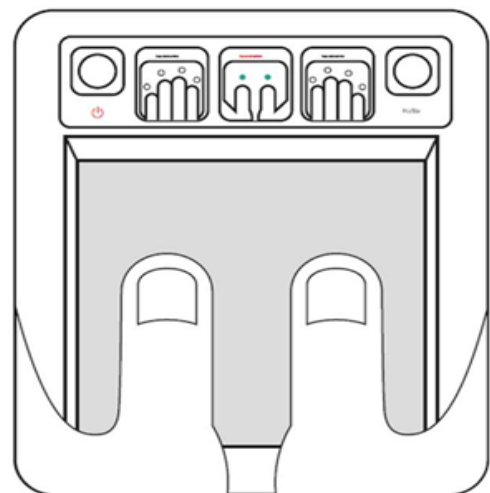

Сканування завершено - ліворуч

Для сканування великих пальців обидва великих пальця накладаються зверху на поверхню дактилосканера, міцно притискаючись до неї з метою забезпечення належного контакту. Світлодіоди «КОЖАК» світяться помаранчевим кольором, що є сигналом про готовність до сканування. Після завершення сканування світлодіоди «КОЖАК» світяться зеленим кольором.

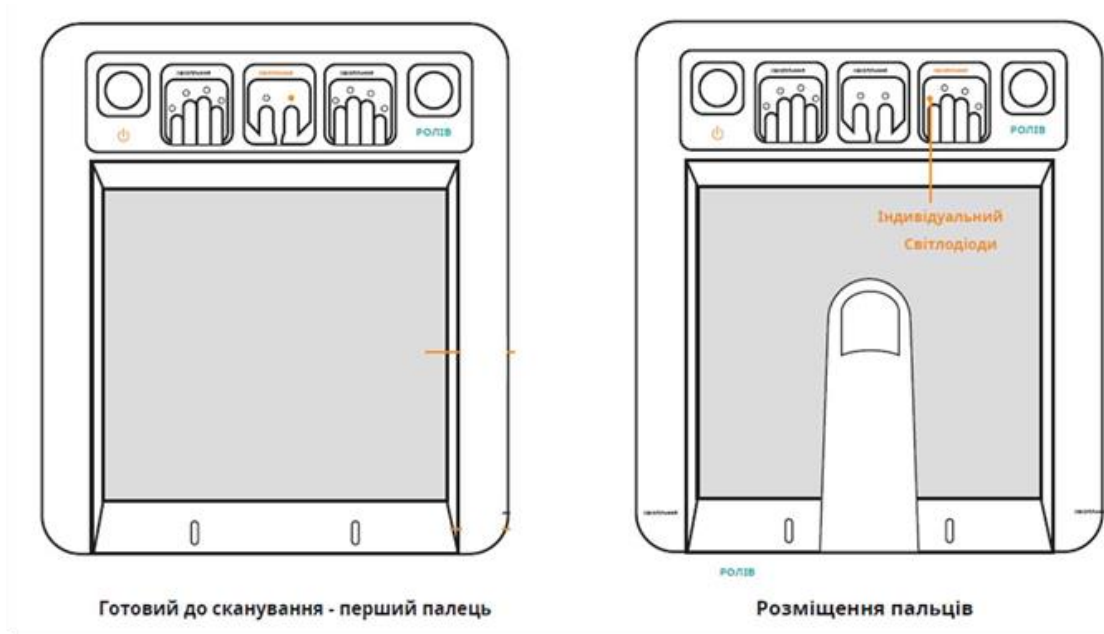
Готовий до сканування великих пальців

Сканування великого пальця завершено

ТЕХНІКА СКАНУВАННЯ ПРОКАТНИМ СПОСОБОМ

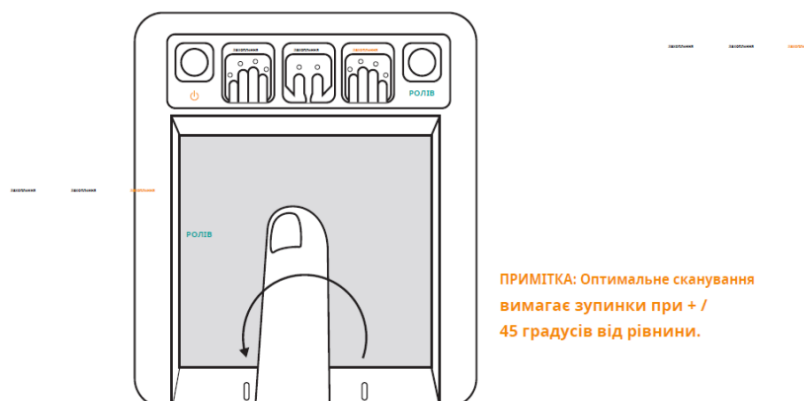
(для отримання зображень відтисків верхніх фаланг пальців)

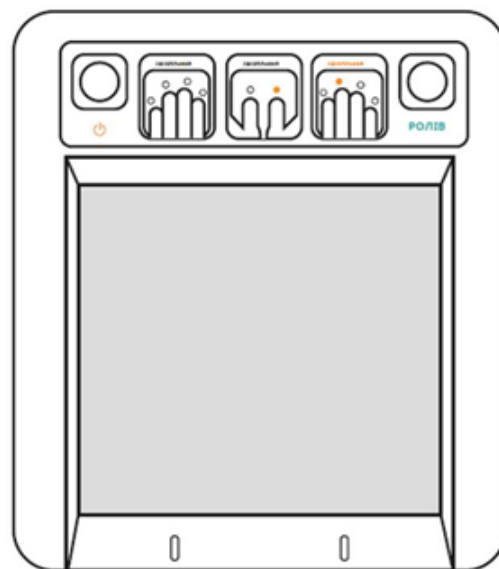
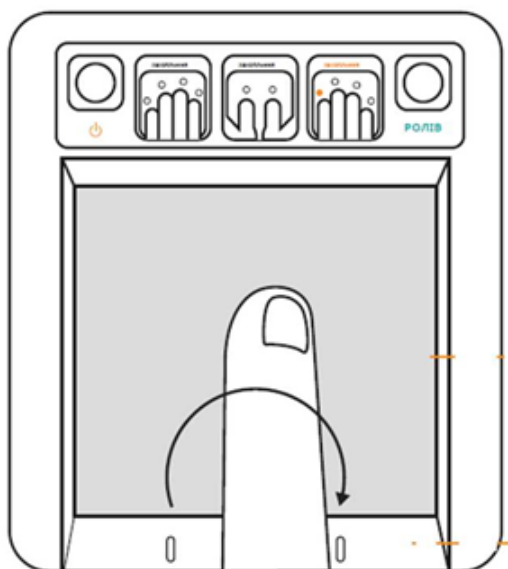

Для отримання зображень відтисків верхніх фаланг пальців рук дактилосканер «КОЖАК» визначає послідовність сканування кожного пальця, сповіщаючи про це сигналом відповідного світлодіода, розташованого у верхній частині панелі дактилосканера.

Згідно сигналу світлодіода сканера необхідно покласти відповідний палець плоско на скануючу поверхню дактилосканера між направляючими маркерами, що з'являються на скануючій поверхні, таким чином, щоб лінія згину першого суглобу потрапляла на скануючу поверхню датикосканера.

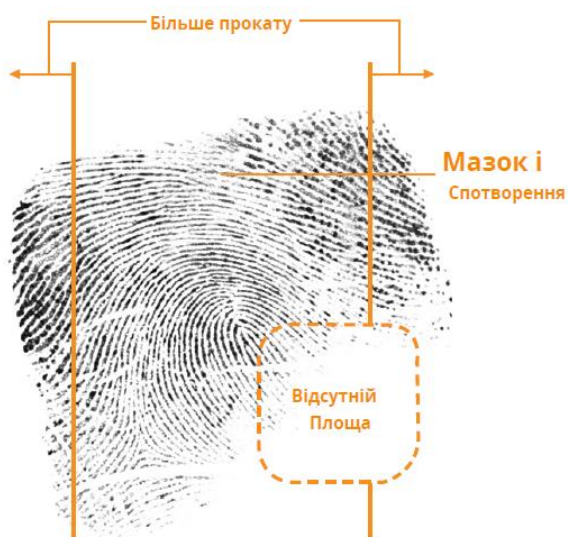
Зберігаючи гарний контакт зі скануючою поверхнею дактилосканера, прокочуйте палець на 45° ліворуч. Після чого здійсніть таке ж прокочування пальця на 45° праворуч. Візуалізація зображення на екрані монітора комп'ютера (планшета) та світлодіодне/звукове сповіщення від «КОЖАК» є сигналом, що сканування пальця прокатним способом вдало завершено. Після чого відповідний світлодіод «КОЖАК» позначає наступний для розміщення палець. Операція повторюється для всіх пальців обох рук відповідно до сигналів «КОЖАК».

Готовий до сканування наступного пальця

ПРИКЛАДИ СКАНУВАННЯ

Неправильно прокатаний

Правильний друк

2.2. Тактика дактилоскопіювання живих людей з використанням дактилоскопічних сканерів.

З метою отримання якісних відображень папілярних візерунків та оптимальної організації проведення дактилоскопіювання живої особи пропонується розглядати весь процес дактилоскопіювання з використанням дактилоскопічного сканеру, як такий, що структурно складається з трьох етапів:

- підготовчого,
- робочого,
- заключного.

На підготовчому етапі необхідно:

- впевнитися, що для дактилоскопіювання живої особи наявні законні підстави (особа затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взята під варту, обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, піддана адміністративному арешту; у особи отримуються зразки для проведення експертизи або для порівняльного дослідження у встановленому Кримінальним процесуальним кодексом порядку);
- повідомити особі про те, що буде проводитися її дактилоскопіювання за допомогою дактилоскопічного сканеру;
- привести у готовність технічні засоби (дактилоскопічний сканер та комп'ютер) та впевнитися в тому, що програмне забезпечення актуальне;
- оглянути руки та пальці особи, дактилоскопіювання якої буде проводитися;
- запропонувати особі зняти прикраси з рук, якщо такі наявні;
- запропонувати особі вимити руки з милом та висушити їх насухо за допомогою рушника або паперової серветки;
- пояснити особі принцип роботи дактилоскопічного сканеру.

Робочий етап передбачає:

- безпосереднє отримання відображень папілярного візерунка пальців людини шляхом їх сканування за допомогою дактилоскопічного сканеру (плоским та прокатним способами). Причому, якщо дактилоскопіювання здійснюється примусово (на законних підставах), то застосування примусу забезпечують співробітники спецпідрозділів поліції.

На заключному етапі:

- проводиться оцінка якості та повноти отриманих відображень. В разі необхідності проводиться повторне сканування;
- в програму вносяться необхідні відомості про особу, що дактилоскопіювалася;

- отриманні відображення зберігаються у цифровій (електронній) формі у вигляді дактилокарти;
- проводиться роздрукування дактилокарти, в якій розписуються особа, що дактилоскопіювалася, та працівник поліції, що проводив дактилоскопіювання;
- оглядаються та очищаються технічні засоби (дактилоскопічний сканер та комп'ютер);
- складаються необхідні процесуальні документи (протокол та додатки до нього);
- у випадку примусового дактилоскопіювання (при отриманні зразків для проведення експертизи) особі вручається копія протоколу.

2.3. Тактика дактилоскопіювання трупів людей з використанням дактилоскопічних сканерів.

При виникненні необхідності дактилоскопіювання трупів людей застосування дактилоскопічних сканерів, крім технічної зручності, має очевидні переваги перед традиційним (фарбовим) методом: по-перше, дозволяє отримати відображення папілярного візерунку пальців рук без внесення незворотних змін в слідову картину (!!!); по-друге, дозволяє провести дактилоскопіювання безпосередньо на місці виявлення трупу, що значно прискорює процес обробки отриманої інформації.

Дактилоскопіювання трупу людини може проводитися з метою:

- встановлення особистості трупа;
- порівняння зі слідами, вилученими з місць вчинення кримінальних правопорушень;
- перевірки по слідотекам.

В залежності від обставин виявлення трупу, можуть мати місце ситуації, коли дактилоскопіювання трупу людини ускладнено по причині ушкодження або руйнування епідермісу пальців рук.

При висиханні шкірного покриву рук трупа, гнильних змінах тканин отримати відбитки досить важко, а тому це вимагає попередньої підготовки. Крім того, при впливі вологи відбувається відділення епідермісу, що спотворює папілярний візерунок, а при муміфікації – зневоднення та висихання тканин, внаслідок чого шкірні покриви пальців ущільнюються, і на них утворюються складки, що не розправляються. Одержання якісних відбитків (відображень) у цих випадках можливе лише в лабораторних умовах за участю судово-медичного експерта.

П'ясті рук відокремлюють після розтину трупа в променезап'ястному суглобі, очищають від бруду та промивають у проточній воді. Кожну п'ясть поміщають в окрему посудину і заливають водою. Якщо лабораторія знаходиться далеко, то посудини закривають кришками, краї яких герметизують парафіном або іншим способом. П'ясті рук муміфікованого трупа загортають у пергаментний папір і в цьому пакуванні пересилають.

Найбільш характерні **помилки** при направленні п'ястей рук у лабораторію для дактилоскопіювання:

- заливають п'ясті рук не водою, а формаліном або іншою консервуючою рідиною, що викликає задубіння шкіри;
- відділені п'ясті направляються на дослідження не відразу, а через значний проміжок часу;
- п'ясті після відділення не відразу поміщаються під воду;
- п'ясті транспортуються в посудинах малих розмірів, у результаті чого утворюються складки, що не розправляються, і вдавленості;
- погана герметизація посудин, у результаті чого витікає вода і посилюється гниття.

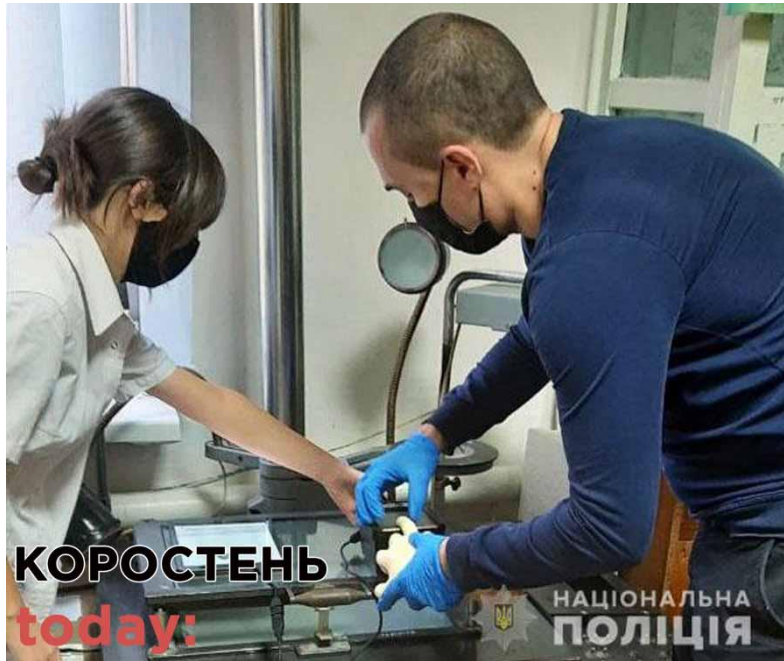
В лабораторії, в залежності від стану п'ястей, що відділені від трупа людини, проводять відповідні маніпуляції з метою реконструкції (відтворення) папілярного візерунку шкірного покриву долоней.

Обробка пальців при відсутності епідермісу. П'ясті рук очищують від бруду і промивають начисто в проточній воді. Якщо на долоні збереглися частки епідермісу їх видаляють пінцетом. Для ущільнення подушечок пальців і утворення на них рельєфного візерунка об'єкт поміщають у нагріті до 110-130 градусів технічний жир або кісточкову олію. Час і температурний режим обробки залежить від стану м'яких тканин. При значних гнильних змінах обробку роблять при температурі до 120⁰ протягом 3-4 хвилин; у початкових стадіях гниття час обробки скорочується до 2 - 2,5 хвилин, а температура олії або жиру доводиться до 130⁰. Стан м'яких тканин контролюється візуально через 25 - 30 секунд. Дактилоскопіювання треба починати відразу після обробки кожного пальця.

Обробка пальців при ушкодженні епідермісу. П'ясті рук відокремлюють і піддають штучній мацерації (розм'якшенню, руйнуванню шкіри) у воді при температурі 40 – 45⁰ до повного видалення епідермісу. Ця операція триває в середньому 1 - 2 доби. Обробку пальців після видалення епідермісу проводять, як і в попередньому випадку.

Обробка муміфікованих пальців. Для попереднього розм'якшення складок після промивання, п'ясті поміщають на 1 - 1,5 години в баню з мильною водою при температурі 50 – 60⁰. Поверхневий шар епідермісу з

подушечок пальців обережно зшкрябують ланцетом. П'ясть занурюють на 10 - 15 годин у 20 % розчин антиформіна. Необхідно візуально контролювати, щоб розміри пальців не перевищували натуральних. Потім пальці протягом 20 - 30 хвилин промивають у проточній воді і поміщають у посудину з водою при кімнатній температурі. Після цього пальці по черзі опускають у нагрітий до 115 - 130 градусів технічний жир або олію для посилення контрасту папілярних ліній.

Дактилоскопіювання трупів людей без змін шкірного покриву рук, одразу після їх смерті, особливої складності не становить.

З метою отримання якісних відображень папілярних візерунків та оптимальної організації проведення дактилоскопіювання трупу людини пропонується розглядати весь процес дактилоскопіювання з використанням дактилоскопічного сканера, як такий, що структурно складається з трьох етапів:

- підготовчого,
- робочого,
- заключного.

На **підготовчому** етапі:

- вживаються заходи для забезпечення особистої безпеки та недопущення внесення змін в слідову картину: особа, що буде проводити дактилоскопіювання вдягає гумові рукавички;

- вивчаються руки трупу та стан шкірного покриву. В разі необхідності (пошкодження або відсутність епідермісу), здійснюється комплекс маніпуляцій для відновлення шкірного покриву та папілярного візерунку;

- якщо немає необхідності у проведенні маніпуляцій по відновленню шкірного покриву, руки трупа очищують від бруду, крові тощо (по можливості

обмивають холодною водою, а потім для набрякання – теплою водою, насухо витирають та знежирюють розчинником);

- приводяться у готовність технічні засоби (дактилоскопічний сканер та комп'ютер), перевіряється програмне забезпечення;

- забезпечується джерело живлення технічних засобів.

Робочий етап передбачає:

- безпосереднє отримання відображень папілярного візерунка пальців труп людини шляхом їх сканування за допомогою дактилоскопічного сканеру (плоским та прокатним способами) відповідно до сигналів дактилоскопічного сканеру.

На заключному етапі:

- проводиться оцінка якості та повноти отриманих відображень. В разі необхідності проводиться повторне сканування;

- в програму вносяться необхідні відомості про труп людини, дактилоскопіювання якого проводилося;

- отриманні відображення зберігаються у цифровій (електронній) формі у вигляді дактилокарти;

- проводиться роздрукування дактилокарти, в якій розписується працівник поліції, що проводив дактилоскопіювання;

- оглядаються, дезінфікуються та очищаються технічні засоби (дактилоскопічний сканер та комп'ютер);

- складаються необхідні процесуальні документи (протокол та додатки до нього).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к96-ВР. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про захист персональних даних : Закон України від 01 черв. 2010 р. № 2297-VI. *Верховна рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
3. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05 лип. 1994 р. № 80/94-ВР. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Верховна рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Білінський Й. Й., Юкиш М. Й., Павлюк О. А. Дактилоскопічні сканери. *Наукові праці ВНТУ*. 2010. № 3. С. 1–6.
7. Кривушенко А. І., Вересенко Ю. В., Мамонтова І. Б. Дослідження ефективності використання дактилоскопічних сканерів для паспортизації населення держави. *Сучасна спеціальна техніка*. 2012. № 3(30). С. 94–101.
8. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку Експертної служби МВС України: наказ МВС України від 11 лист. 2001 р. № 785. *Міністерство внутрішніх справ України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01#Text>.
9. Роз'яснення основних положень Порядку повідомлення Уповноваженого щодо визначення обробки персональних даних, яка становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних від 08.01.2014. *Уповноважений Верховної Ради України з прав людини*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003715-14#Text>
10. Труп у кар'єрі під Коростенем: правоохоронці встановили особу загиблого, допомоги донецькі колеги. URL: <https://korosten.today/kryminal/trup-u-kar-er-p-d-korostenem-pravookhoronts-vstanovili-osobu-zagiblogo-dopomogi-donets-k-kolegi.html>
11. Шведова О. В. Дактилоскопічні дослідження: навчальний посібник. Київ. 2010. 145 с.

ДАКТИЛОКАРТА, РОЗДРУКОВАНА ПО РЕЗУЛЬТАТАХ ДАКТИЛОСКОПІЮВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ДАКТИЛОСКОПІЧНОГО СКАНЕРУ «КОЖАК»

Прізвище _____ пальці пробний варіант _____

Ім'я _____

По батькові _____

_____ р.н., місце народження _____

Місце реєстрації (проживання) _____

Права рука

1. Великий	2. Вказівний	3. Середній	4. Безіменний	5. Мізинець
				

Ліва рука

1. Великий	2. Вказівний	3. Середній	4. Безіменний	5. Мізинець
				

Контрольні відтиски

Ліва рука

Права рука

Підпис дактилоскопійованої особи _____

Карта заповнена _____. _____. 2021 року в

Карту склав:

ЗАГАЛЬНИЙ ВИГЛЯД ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ СКАНЕРІВ «КОЖАК»

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ